

У цьому різновиді ситуації виконують такі дії: допитують підозрюваних, свідків із числа заявників, близьких, родичів; призначають судово-медичну експертизу підозрюваної; проводять виїмку документів; доручають оперативному підрозділу виконати оперативно-розшукові заходи щодо виявлення трупа дитини тощо.

Наступному (подальшому) і завершальному етапам розслідування вбивств також притаманні відповідні типові слідчі ситуації, поділ на види яких та їх змістовне наповнення також потребує самостійного розгляду.

Література:

1. Криміналістика / Под ред. Л.Я. Драпкина. – М.: Юрайт, 2013. – 831 с. – С. 489-490.
2. Криміналістика. Учебник для вузов / Отв. ред. Н.П. Яблоков. – М.: Бек, 1996. – 708 с. – С. 534-535.
3. Курс криміналістики: В 3 т. Т.2 / Под ред. О.Н. Коршуновой. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 639 с. – С.176-178.
4. Убийство: частные методики расследования: курс лекций / Под ред. А.М. Кустова. – М.: Модек, 2010. – 880 с. – С. 253-254.
5. Шеремет А.П. Криміналістика: навчальний посібник. / А.П. Шеремет. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 472 с. – С. 355.

УДК 343.163

Леоненко М.І.,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінального процесу та криміналістики,
Інституту права імені Володимира Сташиса
Класичного приватного університету

АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ФУНКЦІЙ ПРОКУРОРА В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

В статті розкриваються деякі аспекти функціональної складової побудови системи кримінального процесу за новим

кримінально-процесуальним законодавством України, а саме висвітлюються питання співвідношення функцій прокурора та слідчого.

Ключові слова: функції, прокурорський нагляд, процесуальне керівництво, досудове провадження.

В статті розкриваються деякі аспекти функціональної складової побудови системи кримінального судопроцесу в контексті нового кримінально-процесуального законодавства України, а саме питання співвідношення функцій прокурора та слідчого.

Ключевые слова: функции, прокурорский надзор, процессуальное руководство, досудебное производство.

The report reveals some aspects of functional building blocks of the criminal justice system in the context of the new Criminal Procedure Code of Ukraine, namely life issues roles of the prosecutor and the investigator.

Key words: Features, Prosecutor's Supervision, Procedural Guidance, Pre-trial.

Постановка проблеми. Прийняття нового Кримінально-процесуального кодексу України ставить перед суспільством та державою питання відносно докорінної зміни ідеології кримінального процесу: від засобу боротьби зі злочинністю та знеособленого репресивного механізму до кримінального судочинства заснованого на системі гарантій особистості.

У зв'язку з цим у наукових та публіцистичних дослідженнях широко обговорюються питання, пов'язані з принциповими положеннями кримінального процесу, його соціальним призначенням у суспільстві й державі, внутрішніми цілями та завданнями, а також положеннями щодо організації та ефективного функціонування кримінальної юстиції, окремих процесуальних стадій і процедур. Так, наприклад, необхідність реформування органів досудового слідства і прокуратури була позначена авторами Концепції реформування органів кримінальної юстиції (2008 р.), але й вони, ймовірно, не

очікували, в якому процедурному вигляді це реформування буде проводитися, який процесуальний механізм буде закладено, як процедурно буде далі розвиватися взаємодія слідчої, судової влади та прокурорського нагляду.

На нашу думку, практичний інтерес, у світлі запропонованих змін, представляє, насамперед, змодельована конструкція влади у вітчизняному кримінальному процесі. В контексті цих змін, необхідно визначитися щодо сутності влади, реалізованої прокуратурою не в державі в цілому, а саме у сфері кримінального судочинства, особливо враховуючи новели, запропоновані авторами нового КПК, що помітно змінили роль прокурора на досудовому розслідуванні. Також, на нашу думку, вбачається необхідність проаналізувати характер слідчої влади, роль якої виконує слідчий у кримінальному провадженні і яка розкривається лише в його взаєминах з прокурором.

Аналіз дослідження даної проблеми. Різні аспекти даної проблеми в різний час досліджували такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як Алікперов Х., Зеленін С., Савицький В., Сірий М. та ін.

Метою даної статті є дослідження джерел літератури, в яких здійснено науково-теоретичний аналіз деяких функцій прокурора у системі кримінальної юстиції України.

Виклад основного матеріалу. Згідно з положеннями нового КПК України, слідчий і прокурор виступають на боці обвинувачення, тобто законодавець практично покладає функцію кримінального переслідування (обвинувачення) як на прокурора, так і на слідчого. При такому становищі, як зазначають багато фахівців, розмежування влади обвинувальної і влади слідчої втратило свою основу, тому можна говорити лише про відмінність у повноваженнях прокурора і слідчого. Якщо слідчий і прокурор на одному боці, то навіщо слідчому самотійність та незалежність від прокурора? І хто, врешті-решт, відповідає за справу обвинувачення? Хто несе повну відповідальність за організацію та результати розслідування? Які межі цієї відповідальності?

Важливо у зв'язку з цим максимально повно окреслити обов'язки посадових осіб, які беруть участь у кримінальному процесі, і межі їх відповідальності. Вказані обставини пов'язані

з тим, що реалізація кримінально-процесуальної діяльності проходить не тільки шляхом виконання кримінально-процесуальних обов'язків, але й через реалізацію суб'єктивних прав, що передбачає дію зовсім інших за своєю правовою природою засобів досягнення завдань та цілей учасників кримінального судочинства. Тому необхідно чітко виписати положення, які б регламентували підстави процесуальної відповідальності суб'єктів, що наділені владними повноваженнями і уповноважені на ведення кримінального процесу та застосування примусових заходів.

Так, наприклад, під юрисдикцію суду (слідчого судді) відійшло багато повноважень, які раніше становили зміст прокурорського нагляду. У результаті введення судового контролю відбулося змішування процесуальних функцій розслідування і правосуддя, що, на нашу думку, може суттєво знизити відповідальність органів кримінального переслідування за результати діяльності як у правовому, так і в психологічному плані, тому що рішення в ході розслідування приймають не вони, а практично слідчі судді.

Новий КПК України наділяє також прокурора функцією, «удосконаленою (модернізованою)» законодавцем, а саме здійснювати «нагляд за додержанням законів при проведенні досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням» (ст. 36 КПК України). Щодо наглядових функцій прокурора, немає ніяких сумнівів, тим паче, що вони закріплені в Конституції України, а щодо здійснення їх у формі процесуального керівництва, то тут в юридичній літературі існує безліч неоднорідних і суперечливих думок. Чи може прокурор в одній особі здійснювати нагляд за додержанням законів під час досудового провадження і паралельно керувати досудовим розслідуванням, тобто практично наглядати за своїм «ефективним керуванням»? Що саме вкладається в зміст поняття «процесуальне керівництво», в чому полягає сутність такого керівництва зараз, якими засобами і в яких процесуальних формах передбачається практичне здійснення цієї процесуальної діяльності в перспективі?

Новий КПК України не розкриває змісту терміна «процесуальне керівництво», але в роз'ясненнях термінів, що визначені у Концепції реформування кримінальної юстиції України (затвердженої Указом Президента України № 311 від 8 квітня 2008 р.), чітко зазначається, що «процесуальне керівництво прокурора – це організація процесу досудового розслідування, визначення напрямів розслідування, координація процесуальних дій, сприяння створенню умов для нормального функціонування слідчих, забезпечення дотримання у процесі розслідування вимог законів України». Виходячи з цього визначення, прокурор практично є безпосереднім керівником досудового розслідування, який організовує та спрямовує процес розслідування (діяльність слідчого). Але, у зв'язку з цим, постає доречне питання: хто такий керівник органу досудового розслідування, повноваження якого закріплені в ст. 39 КПК України? Як співвідносяться його повноваження щодо «організації досудового розслідування» з повноваженнями прокурора щодо «процесуального керівництва»? На жаль, ця ситуація нагадує «двоголового орла» – своєрідний символ двовладдя.

Досліджуючи дане питання, необхідно також констатувати, що у науковій літературі термін «керівництво» трактують двояко. Одні автори це поняття ототожнюють з поняттям управління, інші розглядають керівництво як самостійну функцію управління. Так, етимологія слова «керувати» передбачає «спрямування процесу, впливання на розвиток, стан чого-небудь, спрямування діяльності кого-, чого-небудь; бути на чолі когось, чогось; давати вказівки, розпоряджатись» [1, с. 425], що дає можливість стверджувати про те, що законодавець наділив прокурора керівними функціями щодо процесуального провадження. Що ж стосується, походження слова «наглядати», то воно має зовсім інше значення і означає – «стежити, спостерігати з метою нагляду; пильнувати, слідкувати за ким-, чим-небудь для контролю, забезпечення порядку» [1, с. 555]. Виходячи з цього, будь-який керівник має право надавати вказівки, розпорядження підконтрольному органу, втручатися у безпосередню

діяльність, спрямовувати її, доручати здійснення роботи іншим працівникам або взяти її виконання на себе, однак особа ж, яка здійснює нагляд, таких повноважень не має. Таким чином, проаналізувавши зміст термінів «керівництво» і «нагляд», можна дійти висновку, що прокуратура не повинна втручатися у практичну діяльність піднаглядних їй органів, вона повинна лише наглядати за законністю їх дій і вживати заходів щодо притягнення правопорушників до відповідальності.

Взагалі, варто відзначити, що в європейських країнах прокуратура не здійснює нагляду за виконанням слідчих дій з процесуального закріплення доказів, тому що це діяльність суду. А прокуратура не наглядає за судом, вона керує процесом розслідування. Багато вчених вважають прокурорський нагляд за досудовим слідством сучасною інтерпретацією радянського витвору [2, с. 28]. Тому, на нашу думку, при реальному поверненні суду його природних повноважень з процесуального закріплення доказів під час досудового провадження відпаде і необхідність у прокурорському нагляді за цією діяльністю.

Висновки. Таким чином, аналіз повноважень прокурора свідчить про те, що законодавець не врахував усіх особливостей наглядових та контрольних (керівних) повноважень прокурора, якими він наділений під час досудового розслідування та не здійснив їх розмежування. Оскільки практично усі повноваження прокурора пов'язані із необхідністю його активного, владного втручання у хід кримінального провадження і не містять ознак, які притаманні нагляду, то на наш погляд, доцільно говорити про процесуальне керівництво розслідуванням не як про форму нагляду прокурора, а як про окрему функцію. Ці повноваження становлять, на нашу думку, зміст функції процесуального керівництва досудовим розслідуванням, яка реалізується прокурором у межах здійснення функції кримінального переслідування, а не нагляду.

Так, з огляду на це, необхідно констатувати, що у чинному кримінально-процесуальному законодавстві немає чіткого розмежування між напрямками діяльності, функціями та повноваженнями прокурора, а також немає єдиної точки зору щодо розуміння функцій прокурора як правової категорії, їх

змісту та призначення. Саме це, на нашу думку, формує помилкове уявлення про місце, роль та призначення прокурора у кримінальному процесі, про несумісність прокурорського нагляду за процесуальною діяльністю органів досудового розслідування з функцією кримінального переслідування та засновані на них пропозиції про повну заміну прокурорського нагляду судовим контролем.

Виходячи з цього, вважаємо, що суперечливий зміст низки норм нового кримінально-процесуального закону дає всі підстави до продовження подальшого наукового пошуку напрямів оптимізації системи процесуальних функцій та належного їх трактування в теорії та практиці кримінального процесу.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України : наук.-практ. коментар / за заг. ред. В.Т. Маляренка, Ю.П. Аленіна. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2008. – 944 с.
3. Сірий М. І. Реформи правоохоронних органів у Європі й Україні // Вісник Верховного Суду України. – 2006. – №8(72).

УДК 343.35.(11)

Леоненко Т.Є.,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінального процесу та криміналістики
Інституту права імені Володимира Сташиса
Класичного приватного університету

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕКА РЕЛІГІЙНОГО ФАНАТИЗМУ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЯВИЩА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Стаття присвячена питанням визначення суспільної небезпеки релігійного фанатизму в кримінальному праві як соціально-психологічного явища, який є палким вираженням